

Arvopaperinvälittäjille

MÄÄRÄYS ASIAKASVAROISTA

Rahoitustarkastus antaa arvopaperimarkkinalain 4 luvun 5 a §:n 5 momentin nojalla arvopaperinvälittäjille tämän määräyksen asiakkaan rahavarojen ja muun omaisuuden (asiakasvarat) erottamisesta, säilyttämisestä, käsittelystä ja selvityksestä, asiakkaan arvopaperien pantiksi luovuttamisesta sekä asiakkaan aseman turvaamisesta selvitystoiminnassa. Määräystä laadittaessa on otettu huomioon neuvoston direktiivi 93/22/ETY (EYVL N:o L 141, 11.6.1993, s. 27) sijoituspalveluista arvopaperimarkkinoilla. Määräys koskee Suomessa toimiluvan saaneita arvopaperinvälittäjiä, myös niiden ulkomailla toimivia sivukonttoreita.

1 Asiakasvarojen säilyttäminen ja seuranta

Asiakasvarojen erottamisesta, jolla tarkoitetaan asiakkaan rahavarojen ja muun omaisuuden pitämistä erillään arvopaperinvälittäjän varoista ja omaisuudesta, on huolehdittava niin varojen säilytyksessä, käsittelyssä kuin selvityksessä. Lisäksi asiakasvarat on säilytettävä luotettavalla tavalla. Asiakasvaroja ovat asiakkaan rahavarat ja muu omaisuus.

1.1 Rahavarat

Asiakkaan rahavarat on talletettava 1) yhdelle tai useammalle tilille (jäljempänä asiakasvaratili) talletuspankkiin tai muualla kuin Suomessa toimiluvan saaneeseen luottolaitokseen tai ulkomaisen luottolaitoksen Suomessa olevaan sivukonttoriin, jollei muusta sijoittamisesta ole erikseen yksilöidysti kirjallisesti sovittu, tai 2) tilille, jonka käyttöön asiakas on antanut arvopaperinvälittäjälle asianmukaisen kirjallisen valtuutuksen (jäljempänä valtakirjatili).

Asiakkaalle on pyydettyäessä kerrottava, missä luottolaitoksessa asiakasvaratili on, sekä missä maassa kyseinen luottolaitos sijaitsee. Jos luottolaitos sijaitsee muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, asiakkaalle on lisäksi pyydettyäessä kerrottava kyseisen valtion sijoittajan korvausrahastosta tai muusta vastaavasta järjestelmästä.

Rahavarat on vastaanotettava suoraan asiakasvaratilille tai valtakirjatilille tai välittömästi talletettava näille tileille. Varoja ei saa edes tilapäisesti siirtää arvopaperinvälittäjän pankkitilille tai kassaan. Asiakasvaratileiltä ei saa asiakkaan lukuun suorittaa enempää maksuja kuin hänellä on varoja niille talletettuna. Varat on säilytettävä asiakasvaratilillä tai valtakirjatilillä, kunnes ne sijoitetaan muualle tai palautetaan asiakkaalle. Arvopaperinvälittäjän on huolehdittava siitä, että tilinpitäjäpankki ei voi käyttää asiakasvaratilillä olevia rahavaroja arvopaperinvälittäjältä olevien saataviensa kuittaukseen.

Tämän määräyksen estämättä arvopaperinvälittäjällä on oikeus veloittaa asiakasvaratililtä ja valtakirjatililtä omat palkkionsa ja muut sille itselleen kuuluvat suoritukset niin kuin siitä on asiakkaan kanssa erikseen kirjallisesti sovittu. Arvopaperinvälittäjän on ilmoitettava asiakkaalle tämän oikeudesta pankin asiakasvaratilillä oleville varoille maksamaan korkoon soveltamissaan vakiosopimusehdoissa, tai korosta on tehtävä asiakkaan kanssa erillinen kirjallinen sopimus.

Muiden arvopaperinvälittäjien kuin talletuspankkien ja talletusten vastaanottamiseen oikeutettujen ulkomaisten luottolaitosten sivukonttoreiden on pidettävä asiakkaan rahavarat kirjanpidossaan erillään välittäjän omista varoista ja omaisuudesta.

Asiakkaan rahavaroiksi luetaan asiakkaan arvopaperinvälittäjälle toimeksiannon hoitamista tai omaisuudenhoitoa varten antamien rahavarojen lisäksi arvopaperinvälittäjän asiakkaan lukuun nostamat varat asiakkaan arvopaperien tai muun omaisuuden myynnistä sekä asiakkaan lukuun nostetut osingot, korot ja muut sellaiset asiakkaalle tulevat maksut.

1.2 Arvo-osuuksien ja fyysistä säilyttämistä vaativan omaisuuden säilyttäminen

Asiakkaan arvo-osuuksia ei saa säilyttää eikä edes tilapäisesti siirtää arvopaperinvälittäjän omalle arvo-osuustilille. Arvo-osuustileistä ja niille tehtyjen merkintöjen oikeusvaikutuksista on säädetty arvo-osuustileistä annetussa laissa.

Arvopaperinvälittäjän tulee säilyttää asiakkaan fyysistä säilyttämistä vaativaa omaisuutta erillään omasta omaisuudestaan sekä palolta ja murrolta suojatuissa tiloissa. Arvopaperinvälittäjällä on oltava riittävät vakuutukset asiakkaiden omaisuuden kohdistuvien mahdollisten vahinkojen varalle.

1.3 Asiakasvarojen seuranta

Arvopaperinvälittäjän on järjestettävä kirjanpitoa ja muut seurantajärjestelmänsä siten, että asiakasvaroja ja niiden muutoksia voidaan luotettavasti ja jatkuvasti seurata kokonaisuutena sekä erikseen kunkin asiakkaan osalta. Arvopaperinvälittäjillä tulee olla myös seurantajärjestelmien varajärjestelmät.

2 Asiakkaan rahavarojen sijoittaminen

Arvopaperinvälittäjän on sovittava asiakkaan kanssa asiakasvaratileillä olevien rahavarojen sijoittamisesta kirjallisesti. Sopimuksen tulee sisältää maininta siitä, mihin kohteisiin näitä rahavaroja voidaan sijoittaa asiakkaan lukuun. Arvopaperinvälittäjän ja asiakkaan on tässä yhteydessä sovittava myös asiakkaalle maksettavasta korosta.

3 Asiakkaan rahavarojen lainaksi ottaminen sekä asiakkaan arvopapereiden velaksianto ja luovutus takaisinostoehdoin

3.1 Asiakkaan rahavarojen lainaksi ottaminen

Arvopaperinvälittäjä ei saa ottaa lainaksi asiakkaan rahavaroja ilman tämän suostumusta. Tällainen suostumus on annettava erillisessä kirjallisessa sopimuksessa, josta asiakas selvästi ymmärtää lainauksen luonteen. Suostumus ei näin ollen voi olla vakioehtona muussa asiakkaan kanssa tehtävässä sopimuksessa. Sopimuksessa on sovittava asiakkaalle maksettavasta korosta.

Tämä määräyskohta ei koske talletuspankkeja.

3.2 Asiakkaan arvopapereiden velaksianto ja luovutus takaisinostoehdoin

Arvopaperinvälittäjä saa arvopaperimarkkinalain 4 luvun 5 a §:n 3 momentin mukaan tehdä asiakkaan lukuun sopimuksen asiakkaan arvopapereiden velaksiannosta ja arvopapereiden luovutuksesta takaisinostoehdoin, jos arvopaperinvälittäjän ja asiakkaan välillä on etukäteen tehty kirjallinen toimeksiantosopimus asiakkaan arvopapereiden käyttämisestä lainaus- ja takaisinostosopimuksissa.

Jollei asiakkaan kanssa toisin ole kirjallisesti etukäteen sovittu, asiakkaan lukuun voidaan tehdä vain sellainen lainaus- tai takaisinostosopimus, jonka ehdot Rahoitustarkastus on hyväksynyt ja jonka selvitys toteutetaan arvopaperimarkkinalain 4 a luvun mukaisesti.

---

4 Asiakkaan arvopaperien panttaaminen

Arvopaperimarkkinalain 4 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan arvopaperinvälittäjä ei saa pantata tai omaan lukuunsa luovuttaa asiakkaalle kuuluvaa arvopaperia ilman asiakkaan antamaa erillistä kirjallista suostumusta. Tällainen suostumus on annettava erillisessä kirjallisessa sopimuksessa, josta asiakas selkeästi ymmärtää panttauksen aiheuttaman riskin. Suostumus ei näin ollen voi olla vakioehtona esimerkiksi säilytys- tai muussa asiakassopimuksessa.

Arvopaperimarkkinalain 4 luvun 5 a §:n 2 momentin nojalla arvopaperinvälittäjä saa kuitenkin arvopaperimarkkinalain 4 luvun 5 §:n 1 momentin estämättä pantata asiakkaalleen kuuluvan arvopaperin selvitysyhteisölle tai selvitysosapuolelle arvopaperia koskevasta kaupasta johtuvan asiakkaan velvoitteen täyttämisen vakuudeksi. Asiakkaan arvopapereiden panttaaminen tämän säännöksen nojalla on mahdollista ainoastaan asiakkaan omasta toimeksiannosta johtuvien velvoitteiden vakuudeksi.

Arvopaperimarkkinalain 4 a luvun 11 § sisältää säännökset selvitysyhteisön ja selvitysosapuolen arvo-osuustileistä annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuille tileille kirjattuihin arvo-osuuksiin kohdistuvista panttioikeuksista. Arvopaperinvälittäjän ja asiakkaan välillä tehtävän toimeksiantosopimuksen ehdoissa on mainittava näistä kaupan toteuttamiseen liittyvistä lain nojalla syntyvistä panttioikeuksista.

5 Asiakkaan aseman turvaamisesta selvitystoiminnassa

5.1 Asiakkaan toimitus- ja maksukyvyistä varmistuminen

Arvopaperinvälittäjän tulee riittävällä huolellisuudella varmistua myyntitoimeksianto-asiakkaansa toimituskyvystä. Arvopaperinvälittäjän tulee myös riittävällä huolellisuudella varmistua siitä, että ostaja-asiakas pystyy täyttämään maksuvelvollisuutensa. Varmistus on tehtävä aina ennen asiakassuhteen solmimista sekä myös silloin, kun toimeksianto suuruudeltaan poikkeaa tavanomaisesta. Arvopaperinvälittäjällä on oltava riittävät sisäiset ohjeet varmistusmenettelystä.

5.2 Kauppojen jako ja arvopapereiden toimitus

Arvopaperinvälittäjän on ilmoitettava asiakkaalle tämän lukuun hankkimiansa ja myymiensä arvopapereiden määrä viipymättä niin pian kuin se on mahdollista, ellei asiakkaan kanssa ole asiasta erikseen toisin sovittu.

Arvopaperinvälittäjän on toimittava myös selvitystoiminnassa asiakkaan eduksi ja pyrittävä varmistamaan, että asiakkaan lukuun hankitut arvopaperit ja arvopaperikaupasta asiakkaalle suorituksena tulevat asiakkaan rahavarat ovat luovutettavissa asiakkaalle viimeistään toimeksiannon suorituspäivänä.

5.3 Kaupintatilien käytöstä selvitystoiminnassa

Arvo-osuustileistä annetun lain 16 §:n 1 momentin nojalla arvo-osuusrekisterin pitäjän, arvopaperimarkkinalain (495/1989) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen arvopaperipörssin, arvopaperinvälittäjän, selvitysyhteisön ja selvitysosapuolen, kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termiineillä annetun lain (772/1988) 3 §:ssä tarkoitetun optioyhteisön, Suomen valtion sekä Suomen Pankin arvo-osuuksista sekä näiden yhteisöjen asiakkaiden arvo-osuuksista voidaan yhteisöjen lukuun pitää arvopaperikeskuksen säännöissä tarkemmin määrättävällä tavalla erityisiä arvo-osuustilejä (kaupintatilejä) arvopaperimarkkinalain 4 a luvussa tarkoitetun selvitysyhteisön toiminnan järjestämiseksi. Arvopaperikeskus voi hyväksyä kaupintatilin tilinhaltijaksi myös ulkomaisen arvopaperikeskuksen taikka sellaisen muun ulkomaisen yhteisön, joka on riittävän julkisen valvonnan alainen ja jonka taloudelliset toimintaedellytykset ja hallinto täyttävät tehtävän luotettavalle hoidolle asetettavat vaatimukset.

Tilinhaltijan on pidettävä huolellisesti kirjaa siitä, kenen lukuun arvo-osuuksia kaupintatilillä säilytetään. Tilinhaltijan on säilytettävä tiliä koskeva kirjanpitoaineisto yhtä kauan kuin muukin kirjanpitoaineisto. Osakemarkkinoiden kauppojen kirjausketju (audit trail) on pystyttävä selvittämään luotettavasti. Kaupintatilistä ja sen seuranta-järjestelmästä (esim. reskontra) on käytävä ilmi 1) toimeksiantaja, 2) pörssikauppa, 3) pörssikaupan viite sekä 4) sitä vastaava kaupintatilin viite. Samalle kaupintatilille ei saa kirjata tilinhaltijan ja sen asiakkaan arvo-osuuksia. Tiliä koskevalle reskontra-järjestelmälle on oltava tarvittaessa käyttöön otettava varajärjestelmä

Kaupintatilejä ei saa käyttää pitkäaikaiseen säilytykseen, vaan arvo-osuudet saavat olla kaupintatilillä vain sen ajan, joka vaaditaan luovutusten toteuttamiseen.